

דעתו מהשתיה, והביאו לו שם יין [וכן בכל דבר הנאכל], אין צריך לברך שנית על היין. (1)

**מיתבי מהא דתניא: שינוי מקום — צריך לברך. שינוי יין — אין צריך לברך.**

**תויבתא דרבי יוחנן דאמר דאף בשינוי מקום אין צריך לברך!?**

**ומסקינן: תויבתא!**

**יתיב רב אידי בר אבין קמיה דרב חסדא, ויתיב רב חסדא וקאמר משמיה דרב הונא: הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך, לא שנו אלא שהשינוי היה מבית לבית. אבל אם שינה באותו בית ממקום למקום, כגון מבית לעליה — לא הוי שינוי, ואין צריך לברך שוב. (2)**

**אמר ליה רב אידי בר אבין: הכי תנינא ליה במתניתא דבי רב הונא, ואמרי ליה שכן**

היכן שרב הוא המחמיר היה נוהג רבה כמותו. אבל בקולי דרב, במקום שרב הוא המקיל, כגון בענינו, שרב מקיל שאין צריך קידוש במקום סעודה, לא הוה עביד כמותו.

**ורבי יוחנן אמר:** אותם אנשים המקדשים בבית כנסת אף ידי יין נמי יצאו, ואין צריכים לברך בורא פרי הגפן על היין ששותים בביתם, כיון שלא הסיחו דעתם משעה שבירכו בבית כנסת על היין, שהרי דעתם לאכול ולשתות בביתם. (10)

**ואזאזא רבי יוחנן לטעמיה.** שמצינו שהוא סובר ששינוי מקום בלבד אינו מצריך ברכה חדשה.

**דאמר רב חנין בר אבוי אמר רבי פדת אמר רבי יוחנן:** אחד שינוי יין מי ששותה יין ובאמצע שתייתו הביאו לו יין מחבית אחרת, וטעמו שונה מהקודם, בין אם הוא משובח ממנו או גרוע ממנו, ואחד שינוי מקום, אם הלך באמצע שתייתו לבית אחר ולא הסיח

בדמם ותיקנו הודאה "הטוב" שלא הסריחו "והמטיב" שניתנו לקבורה. תוד"ה שינוי יין.

2. ולעיל לגבי קידוש במקום סעודה אמרינן דהוי שינוי גם ממקום למקום בבית אחד. וצריך לחלק ביניהם, דלענין קידוש בעינן מקום סעודה ממש ומקום פיתא גרים. אבל לענין שינוי מקום בעקירה גמורה תליא מילתא. ביאור הלכה או"ח סי' קע"ח ד"ה בבית עפ"י מהר"ם חלאו"ה.

והר"ן כתב לחלק מדלעיל, דהתם לגבי קביעות סעודה לא הוי אלא במקום סעודה ממש שאין דרך בני אדם לקבוע מקום סעודה בתוך כל הבית. אבל כאן גבי שתיית יין אין אדם מיוחד מקום מיוחד בבית לשתייתו. והוסיף דלפי"ז בפת דאדם קובע לאכילתו מקום מיוחד

שיאכלו שלש סעודות ביום. או שמא יוכלו לאכול במקום אחר שיש שם נר ואין שם יין. תוד"ה ובקידושא.

10. ומירי ששתו בביכ"נ מהיין. אע"ג דלענין קידוש אי"צ לשתות אלא יוצאים בשמיעה לבד, מ"מ לגבי ברכת היין אם לא ישתה כאן ודאי שיצטרך לברך עוד פעם בביתו. שהרי הוי הפסק בין ברכה לשתיה. תוד"ה ורבי יוחנן.

1. אבל מברך "הטוב והמטיב" כשהביאו לפניו יין משובח מהראשון [ו"א אפילו השני גרוע מהראשון רק שלא יהא גרוע כ"כ שלא יוכלו לשתותו אלא ע"י הדחק]. ותיקנו ברכה זו על היין משום הרוגי ביתר שזיבלו הנכרים כרמיהם

אחרונה]. ומה שאוכל עתה במקום אחר הוי סעודה אחרת, וצריך לברך שוב.

**אבל דברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן, כגון שבעת המינים, שמברכין אחריהם ברכת מעין שלש [וכל שכן פת], שברכה חשובה היא, וצריך לברך אותה דוקא במקום שאכל — אין צריך לברך עוד פעם אם שינה מקומו והלך למקום אחר וממשיך שם אכילתו.** (3)

**מאי טעמא? כי לקיבעא קמא הדר! כי מאחר שאם לא היה אוכל כאן היה צריך לחזור למקומו הראשון ולברך שם ברכה אחרונה, הרי על דעת קביעות סעודה הראשונה הוא אוכל, שנתכוין לסיים כאן סעודתו ולברך ברכה אחת על שתיהם. ולפיכך אינו צריך לברך ברכה ראשונה על אכילתו כאן.** (4)

אמר לו: **במתניתא דבי בר הינך — שנינו כוותיך! שממקום למקום לא הוי שינוי.**

ומקשינן: **ואלא רב הונא, וכי מתניתא קמשמע לן? למה צריך להשמיענו דבר המפורש בברייתא.**

ומשינינן: **רב הונא, מתניתא לא שמייע ליה.**

**ותו יתיב רב חסדא וקאמר משמיה דנפשיה: הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך, לא אמרן אלא בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן, כגון מים או פירות, שמברכין אחריהם רק בורא נפשות, שאינה ברכה חשובה, ולכן אין צריך לברך אותה דוקא במקום שאכל.**

הלכך, מיד שעמד והלך למקום אחר, עמידתו זו היא גמר סעודתו [שהרי אינו צריך לחזור למקומו כדי לברך ברכה

קאמר דרבי יוחנן לטעמיה בשינוי אי"צ לברך וא"כ מאי קשיא מהברייתא דמיירי בדברים שאינם טעונים ברכה לאחריהן. ומכח קושיא זו [ועוד קושיות] חלקו על הרשב"ם דכל שבעת המינים טעונים ברכה במקומם אלא דוקא פת ומיני מזונות מחמשת המינים טעונים ברכה במקומם.

והאחרונים תירצו קושית התוס' עפ"י דברי המגן אברהם סי' ר"י סק"א שכתב דהאוכל פחות מכשיעור מיקרי אין טעון ברכה לאחרי. ולפי"ז יש לומר דקים ליה להגמ' דרבי יוחנן דאמר אף ידי יין יצאו קאי על כל האנשים שבכית הכנסת אע"ג שהם אינם טועמים כשיעור ובכל זאת אינם צריכים לברך ולכן קשה עליו מהברייתא דשינוי מקום צריך לברך.

4. רש"י והרשב"ם. והרש"ש מבאר שדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם בגלל

דינו כמו לגבי קידוש במקום סעודה. [דברי הר"ן אינם לדעת רב חסדא דלקמן שבפת בלאו הכי אין דין שינוי מקום].

3. הקשה הרשב"ם א"כ מדוע הקשתה הגמ' לעיל לרבי יוחנן מהברייתא דשינוי מקום צריך לברך? הלא יש לתרץ דהברייתא סוברת כרב חסדא ומיירי דוקא דאינן טעונין ברכה לאחריהן במקומן ורבי יוחנן מיירי בדברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן. ותירץ דרבי יוחנן סתמא קאמר שינוי מקום אי"צ לברך, משמע שבכל דבר הנאכל קאמר, מדלא פירש דבריו. שהרי האמורא צריך לפרש דבריו יותר מהברייתא. ועוד תירץ שהאמוראים שהקשו לרבי יוחנן מהברייתא ידעו שכן דעת רבי יוחנן שבכל דבר אי"צ לברך בשינוי מקום.

והתוס' גם הקשו כן וביותר שהרי רבי יוחנן מיירי ביין דוקא כדאמר אף ידי יין יצאו וע"ז

אבל אם לא הניחו שם לא זקן ולא חולה הרי כשהן יוצאין — טעונין ברכה למפרע לברך תחילה ברכה אחרונה על מה ששתו.<sup>(5)</sup> וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחילה, לברך שוב על המשך שתייתם.

ודייקנין: מדרקתני בבבלי תא "עקרו רגליהן", דמשמע שמהירו לצאת לקראת חתן וכלה, ולכן הם מברכים ברכה אחרונה בדרך בלא הניחו זקן או חולה. אבל אם לא היו ממהרים לצאת לקראת חתן וכלה הם היו מתעכבים במקומם לברך תחילה ברכה אחרונה.

מכלל, בדבריים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן עסקינן. [עפ"י הפמ"ג באשל אברהם סי' קע"ח סק"א בדעת רש"י ורשב"ם].<sup>(6)</sup>

וטעמא דהניחו שם זקן או חולה הוא דאמרינן דכשהן יוצאין אין טעונין ברכה

ורב ששת אמר: אחד זה ואחד זה, בין אותם שטעונים ברכה לאחריהם במקומן, בין אותם שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומן — צריך לברך שוב כשישנה מקומו באמצע אכילתו.

מיתובי מהא דתניא: בני הבורה שהיו מסובין לשתות, ועקרו רגליהם לצאת לקראת חתן או לקראת כלה.

כשהן יוצאין — אין טעונין ברכה למפרע! כלומר שאין צריכין לברך קודם צאתם ברכה אחרונה, על מה ששתו, שהרי הם עתידים לחזור ולהמשיך לשתות.

כשהן חוזרין — אין טעונין ברכה לכתחילה על המשך שתייתן.

במה דברים אמורים: כשהניחו שם זקן או חולה, שלא יצא אתם לקראת החתן.

לכתחילה כשחוזרין, הרי פשיטא, כיון שבירכו ברכה אחרונה על מה שאכלו. תוד"ה כשהן. אולם יש ראשונים שסוברים שחייבים בברכה למפרע מעיקר הדין בשינוי מקום ואף כשלא בירכו ביציאתן הרי כשהם חוזרים למקומם חייבים לברך תחילה ברכה אחרונה על מה שאכלו ואח"כ מברכים ברכה ראשונה על מה שיאכלו. [ועיין בעיונים 6 בשם הר"ן]. ולהלכה נחלקו בזה המחבר והרמ"א בשו"ע או"ח סי' קע"ח ס"א וס"ב, המחבר פוסק כהראשונים והרמ"א כתוספות.

6. ובראשונים נאמרו עוד פירושים בזה. א. שהדיוק הוא מדכתיב "לקראת חתן וכלה" משמע שלדבר רשות אסור לעקור אעפ"י שהניחו שם זקן או חולה משום דחיישינן שמא

חשיבותם אין שינוי מקום מחייב בהם ברכה חדשה ולא בגלל שהוא מחוייב לחזור למקומו לברך ברכה אחרונה. והנפ"מ שאפילו יאכל פחות מכשיעור מהם שאינו מחוייב בברכה אחרונה מ"מ לא יצטרך לברך ברכה ראשונה בשינוי מקום.

5. כתבו התוס' דהברכה למפרע אינה אלא משום שמא יהו מלחזור עד שיהיו רעבים ואז לא יוכלו לברך עוד ברכת המזון אבל אם לא בירכו ברכה למפרע כשיצאו, וחזור, אינם צריכים לברך ברכה למפרע רק ברכת המוציא בלבד דהא דאמרינן שינוי מקום צריך לברך היינו לפניו ולא לאחריו. והוכיחו התו' כן דאם היו חייבין לעולם בברכה למפרע אם כן למה צריכה הברייתא להשמיענו שצריכים ברכה

חברים [תלמידי חכמים, רשב"ם] שהיו מסובין, ועקרו רגליהם לילך לבית הכנסת או לבית המדרש — כשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע, וכשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחילה.<sup>(1)</sup>

אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים בזמן שהניחו שם מקצת חברים שנשאר במקומן ולא הלכו לבית הכנסת.

אבל לא הניחו שם מקצת חברים הרי כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע, וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחילה.

ואילו חכמים לא חילקו בדבר, וסברי שאפילו כשלא הניחו מקצת חברים אין צריכין לברך לא למפרע ולא לכתחילה [לפי הכלל שבידינו שכל מקום שאמר רבי יהודה "במה דברים אמורים" בא לחלוק על דברי חכמים שלפניו], הואיל ואכלו דברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן [כדמשמע מלשון "ועקרו רגליהם", וכדייקינן לעיל].

והוינן בה: אלא טעמא דבדברים הטעונין

למפרע, וכשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחילה.

אבל לא הניחו שם זקן או חולה הרי כשהן יוצאין טעונין ברכה לפנייהם וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחילה.

ומכאן קשיא לרב חסדא! דהוא אמר שבדברים הטעונים ברכה במקומן הרי אפילו לא חזרו למקומן אלא המשיכו לאכול במקום אחר אין צריכין לברך שם ברכה ראשונה, ואילו כאן ברייתא מבואר שאפילו חזרו למקומן הראשון צריכין לברך שוב ברכה ראשונה, אפילו בדברים הטעונים ברכה במקומן.

קב-א ומתריצין: אמר רב נחמן בר יצחק: מאן תנא להך ברייתא ד"עקירות"? רבי יהודה! אבל רבנן פליגי עליו, וסברי שבדברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן אין צריך לברך אפילו כשלא הניחו שם זקן או חולה, וכרב חסדא.

דתניא שנחלקו בזה רבי יהודה וחכמים:

צריך כלל לברך ברכה אחרונה הרי אפילו בנמלך אי"צ לברך אלא לפניו אבל לא ברכה אחרונה על מה שכבר אכל. ר"ן.

1. כתבו התוס' דמכאן מוכח שאם שכח להתפלל ונזכר באמצע סעודתו והתפלל לא הוי הפסק, ואינו דומה להא דאמרינן בחולין [פז. א] שכיון שאמרו "הב לן ווברך" אסור לשתות עוד בלא לברך שוב. משום שאי אפשר לשתות ולברך ברכת המזון בבת אחת והכא נמי לכאורה אי אפשר להתפלל ולאכול בבת אחת. דהתם דוקא בברכת המזון אמרינן כן משום דהוי הפסק וגמר סעודה אבל תפילה לא הוי גמר סעודה. והראיה

ימשכו ולא יחזרו לברך במקומם הרי שמדובר בדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם. בעל המאור.

ב. מדקתני "כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע" משמע שקודם שיצאו בעודם במקומם חייבים לברך דאל"כ הוה ליה למיתני "ויצאו לקראת חתן טעונין ברכה למפרע" שגם בדרך יכולים לברך. רמב"ן במלחמות.

ג. שהדיוק הוא מעצם הדין שטעונים ברכה למפרע. דבשלמא בדברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם ניחא שאסור לו לכתחילה לצאת ממקומו עד שיברך אבל אי בדברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומם עסקינן אמאי